

Դ Ի Տ Ա Կ

Բ Ի Ի Չ Ա Ն Դ Ե Ա Ն

Դ Ի Ն Դ Ի Ր Ո Յ

Ը Ն Կ Ե Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ա Ր Հ Ա Ր Ո Ւ Ն Ե Ա Ց

I 8 I 5.

1. 2. 3. 4. 5. Ս Ե Պ Տ Ե Մ Բ Ե Ր.

ԻՆ Կ Ի Լ Թ Ե Ռ Ա.

ԼճԱՊՈՒՄ. 14 ՕԳՈՍՏՈՍԻ:

Լճապոնացիներն նաևուն Օֆիցիանին մեկը պատմեր է, որ Պոնափառթէն զինքը ուրախ կըցցնէ, որ ազատեցաւ ինքը ուրիշ աւելի մեծ պատիժէ մը. հանդիստ է նաևուն մէջ. ներս մտնալուն պէս, ուղեր է խաղալ Օֆիցիաններուն հետ. ըսեր է, « Ես մէկ էրէան ճամբորդութի մը պիտի ընեմ, հոսիցէս ուրախութիւն անցնել պիտեմ » որչափ իրնամ:

Ճամբայ ելելէն առաջ ինկիլիզի գլխաւորները թող տվին Պոնափառթէին ու իր մարդիներուն գնել ինկիլթէոսայէն ինչ որ սիրտներին կուզէր. ասոնք ալ մարդ խրկեցին ցամաքը գնել տվին մէկ Պիլիարտ մը, ան հուն խաղերու թղթեր, սաթուանճներ, աղ, նիւ՝ գինիներ, Լէն, Լէն. ու ինկիլիզի աղէկ գիրքեր: Պոնափառթէին՝ հիմայ շատ կա նուշայ կոր ինկիլիզի լեզուն: Ասիկայ աղաչեց Պիլիարտին նախն վերաբոյժը Օ՝ Մէսոս, որ հետը գայ Սէ Զեղինէի կղզին. հաւնեցաւ Լոռու Քայլթը. փոխեց Եօթնուհին պէտէն նաևուն վերաբուժին հետ: Առջի օրերէն ի վեր Պոնափառթէն խոստացաւ իրեն 1000 եալորը՝ տարին. բայց աս վերա-

բուժը պատասխան տվաւ, իմ թիւրիս ինծի կապածը՝ հերքե է: (Սուրհ. Միւնի):

Մուրատը՝ խնդրեր է եղեր Լոռու հըս մուծ ծովակալէն, որ Մարտիկայի դիմացը կեցած էր, որ զինքը նաւը առնէ, ու ինկիլթէոս տանի. պատասխան տվեր է՝ հրա ման չունիմ: Մուրատն ալ գլուխը քաշեր զնացեր է Թօլօնէն, մարդ չի գիտեր ուր գնաց:

Ինկիլիզի կազէթայի մը մէջ կըկարդացվի աս Արտավէպը:

Պոնափառթէին դեռ չիմացուցած ինկիլթէոսայի կառավարութի վճիռը, ուզեց Սա վառի Ճէնէնալը խօսիլ Լոռու Քայլթին հետ. հրաման առնելէն ետեւ, մէկէն հարցուց իրեն. — Իրաւ է մի ան ձանը, որ կըսեն թէ Պոնափառթէն Սէ Զեղինէի կղզին պիտոր աքսորվի: — Պատասխան տվաւ Լոռու. — Ան ատենը ես պիտի կատարեմ իմ թիւրիս ինծի տված հրամանը, որ փիշոր վով մը զինքը սպաննեմ: — Սա վարին ալ հանգիստ սրտով պատասխան տվաւ. — Ան ատենը՝ Լոռու Քայլթ, հրամանեղ ալ պիտոր կախվիս հրամանոց հնազանդութի համար: Սան քիչը պիտի վճարէ տուրք մը 125,000 եալորը ոսկի: (Սուրհ. Միւնի)

ՔՈՒԱՆ.

ՖՌԱՆՍԱ.

Փարէզ. 19 Օգոստոսի :

Ընցած օրերը 15 հազար թիւֆէնկ , ու 27 թօի յանձնեցին Պոռուշներուն ու ինկիլիզներուն ձեռքը : Մոսկովին ալ պիտոր տան 10 հազար Վէնսանի զինարանէն . տակէն ետև կը դադրին Մոսկովիները առ բերդս պաշարելէն :

Որոշ չի գիտցուիր դաշնակցաց ղորքերուն թիւը Փարէզի մէջ . առ միայն գիտենք , որ օրը 200 հազար լէպրէ հաց կուտան , 106 հազար միս , ու 10 հազար չափ ռախի :

Մահապարտութիւն Լապէտտայէն Հապարապետին :

Օգոստոսի 14ին առաւօտանց ժամ 9 , շատ երևելի մարդիք ժողովրդած էին պատերազմական խորհրդարանին սրահը , մի Օռնմէի ժառանգ. թէրազուն իշխանը , Կուլիբլոս Պոռուշի իշխանը , Վիլթէմպէռկի թէրազուն իշխանը , Լէն : Հոն կարդացին դատաստանական թղթերը ու ամբաստանուիր մատնիչ Հապարապետիս՝ որ կը կոչվի Գաւր Սեփէլիֆօ Հիւլէ քը Լապէտտայէն 29 տարեկան : Առաջ բերին զինքը ինչպէս Տափիլ , ապա մէ , ու զօր ծողջող լինամոյն հողը : Ունէր իրեն ջատաղով ատենաբան Պէքսօնը . շատ հարցմունքներէն ետև չի կրցաւ արդարացնել ոչ ինք զինքը , ոչ իր ջատաղով ալ . դատապարտեցին զինքը որ թիւֆէնկով սպաննուի , 19ին օրհասարկէն ետև ժամ 6 : Իրեք ու հիսուն երբոր թիւորը իր կառքը կը հեծնէր կոր , երևցաւ կնիկ մը արցունքով լեցած , շամբայ կը բանար ժողովրդեան մէջ , ընկաւ թէրին ոտքը՝ կանչեց խոլալի , խոլալի . մէկէն ճանցան որ Լապէտտայէն իր կնիկն էր : Ըսաւ իրեն թէրը ցաւադին սրտով մը , խաթուն , կը ճանցնամք ու ցաւդ , մէկ հեղ մնալ ասանկ ցաւալի չէ եղեր ինձի , որ կը բռնադատուիմ խնդրովածքի չի լսել : Մարեցաւ կնիկը , շուտ մը խելքը վրէ բերին : Բանը զնաց թէրորը , շատ մեծ արտոմութի երեսը ցցնելով : Հինկ ու կիսուն՝ երբոր Դիւլլէլի պարտը կը բանէր թէրը , Մայրը Լապէտտայէնի սևերը մտած հոն կըսէր , որ ինքն ալ փորձ մը ընէ թէրին մօտիկնալ . բայց երբոր տեսաւ՝ որ կարելի չէ , ետ կեցաւ անանկ ոլորմելու ու անօգուտ տեսարանէ մը :

Քանի մը վայրկեանէ ետև գունդ մը ղորքերուն բերին զինքը Կուէնէլ դաշտը : Մահապարտութե տեղը հասնելով , ծունկ չօքեցաւ յանցաւորը Բիւի պատկերքին առջև , առաւ խոստովանաձօր օրհնուելը , որ հետէն էր : Ետքը ոտք ելաւ , ու ջնսպասելով որ

աչքերը կապեն , առանց վախի մը քանի մը քայլ առաջ զնաց հին զինուորներուն որ զինքը պիտի թիւֆէնկով դարնէին , բացաւ կուրծքը , ու կանչեց առանց նշան մը սղոտութեան ցցնելու . — Ձուայի եւ խալի . — Չարկին զինքը , մէկէն ընկաւ մեռած :

Ասանկ եղան վերջի պարագաները , որով կատարվեցաւ հանդիսական հարկաւոր գործը մը արդարուէ : Ասանկ վընցուց իր կեանքը մէկ կէնք Օֆիլիալ մը 29 տարեկան , որ Պոնաիաութին ճամբայ բացաւ Փոռնսայի մէջ , ոտքի տակ առնելով սք երդումը հաւատարմութե : Անտար աւելի յանցաւոր է ասիկայ , որչափ որ կը դրամէր ինքը մէկ պատուաւոր լապէտտայէն ու առաքինի ազգատոհմի մէջ , բարի օրինակը ունենալով իր ծնողացը , որ մէկ նախապահօղ դեղ մը պէտք ուր ըլլար իրեն , որ մտիկ չընէր միասակար մոլորութիւններու , որոնց աւտաց : Ամենուն սիրտը խոցվեցաւ . գիտէին որ՝ հարկ էր պատժել ասանկ սոսկալի յանցանք մը , բայց չէին կրնար չեցաւիլ ասիտար թըրչաւուէց վրայ , որ երկան քաղաքական խռովութիւնները պատժաւեցին , որ աղբիւր մը եղան ասիտար մեղքերու , ասիտար պատիժներու :

Թէրը՝ որ միշտ անուշութե խառութե հետ կը միացնէ , ու կախորժէ՝ միշտ բարի երևնալ ան ատեննալ , երբոր զինքը խիստ ու արդար կը ցցնէ , խոստացաւ Լապէտտայէնի կնիկանը իր պաշտպանութիւն իրեն ու իր որդւոյն վրայ :

Կըսեն որ ջանացեր են ոմանք Լապէտտայէն Հապարապետը բանտէն փախցընել : Իրաւ կերեւնայ , որ 3750 եալուրդ ինչափ խոստացեր են բանտապանին . հիմայ բռնը ված է առ մարդս , վրան քննութիւն կը լայ : (Կապ. Ճէնօնայի :)

ՊԱՎԱՐԻԱ.

Անտարտ. 14 Օգոստոսի :

Փռանսայի խապարները որ կը յիշէ Փռանք Փոռթի Օրադրութիւնը , կըսեն որ՝ Հաշտութե դաշնադրութե՞ր որ մօտեւս պիտի ըլլայ , Էմպէռի քիլը ու բոլոր Սալոյան պիտի տրվի Սարտէնիայի թէրին , որ ասոնց տեղը պիտի Նեցցան տայ Փռանսային : Ունին կան պիտի տան Չիլիցիլիին : Լանտավը՝ Նեմցէստանին , ու հիւսիսային կողմնալ սահմանադրութիւնները պիտի նորէն շնտկեցնեն , անանկ որ՝ Ժիվէ , Ֆիլիքիվիլ , Մօպէօփը , ու Գոնտէն մասն Պէլճիօյի թէրին ձեռքը :

Ուրիշներն ալ կըսեն որ՝ բոլոր Փռանսայի Ֆիանտրան , ու Պոռապանթը ուրիշ քանի մը երկիրներով պիտի տրվին Պէլճիօյի թէրին , որ

որ ինքն ալ ասոնց փոխարէն՝ պիտի տայ Պը-
ռուշին իր քանի մը Արեւմտեան գաւառներ
ընէ։ Լօռէնիան ու մէկ մասը Ալապիային՝
(ինչպիսիք են ոմանք,) պիտի Աւստրիային
տան։ ու մէկալ մասը Ալապիային՝ պիտի
իյնայ Զվեցերլին։ (Կալ. Նէմյ. Օրագր.
Իրաւ.)

Ն Ե Մ Յ Ե Ս Ս Ա Ն .

Համադրութիւն . 2 Օգոստոսի :

Թիւր Պօնափառութիւն տանելու ըլլային Լօ-
ռուայի Աշտարակը, աս առջի անգամը չէր
ըլլար իր Լօռուոտ մայրաքաղաքը երթալուն։
Երբոր Տէ փառլին հոն կը կենար, Պօնա-
փառութիւն՝ որ ան առերը կէնձ տղայ մէկը
հոն դնաց, որ աս Ճէնէպալիս պաշտպա-
նութիւն տակը մտնէ, որ կարենայ իր ձեռք-
ընէ՝ Օֆիցիալի պաշտօն մը առնելու ինկի-
զի զօրքերուն մէջ։ Ան առերը իր բնակու-
թիւն մէկ դերձակի Բէրլին մը քով էր, անու-
նը Գէորգ Ըթուիթ։ (Կալ. Նէմյ. Սորհ.
Մէլանի։)

Սահմանադրութիւն . 13 Օգոստոսի :

Կըսեն որ՝ Տանիմարքայի Թէրը ձենված է
Փարէզ Ընդհանուր Ժողովին համար։

Ստոյլ խապար հասաւ Ագուիսիոնան
քիւր, որ Մարիէնպուռի բերդը Փռանալի
Ֆրանսիային՝ անձնատուր եղեր է Պռուշ-
ներուն յուլիսի 28ին։

20ին։

Մոսկովի դուռներ՝ որ հասեր էին Մէն-
ջուրը, ու մտնալու վրայ էին Փռանալ, ջին
յանկարծակի հրաման մը առին դառնալ նո-
րէն իրենց առջի տեղանքը Լէհաստան։

Փարէզի մասնաւորաց թղթերը կը հաս-
տատեն որ՝ Միապետները շուտով պիտի
թողուն Փարէզը, ու հաշտութիւն դաշնադ-
րութիւն պիտի Փռանք Փօռթ քաղաքը ստո-
րադրովի։

Կը հաստատեն որ՝ Պատենի Մեծ Դուռ-
ը ինկիլթէալի հետ դաշմը ըրեր է, որ
ինկիլթէալի ստակովը 16, 000 մարդ ոտք
հանէ։ Վէլլինկթօն դուքսը՝ առեր է Հա-
ւատարմութիւն Պատուոյ նշանը, մէկ ազնիւ
խուլթի միայ պուռնութիւն, վրան Դուքսին
կենդանադիրը։

Պռուշի տերութիւնը փոխ ստակ առաւ հ
միլիոն ուէալ իր Թէրութիւն լրմայափոխներէն
ստաֆէլէն, որ շուտով հազվեցնէ, զինէ
նոր 90 հազար զօրք։

Հիմայ Փարէզի մէջ՝ որոնք որ տըղոհ են
Թէրէն, խառանքիլին տեղը ուրիշ նշան մը
ունին, քի շուղ մը յարդի բերանին բռնած։

Աւստրիայի Հօկնցօլէն դուռները Թեթե-

ձիււորներուն, որ Ուրմա քիջնալ անցեր
էր, սկսաւ ետ դառնալ դէպ ի Աւստրիա։
Սորի նման Իդալիան ու ուրիշ զօրքեր որ
դէպ ի Փռանալ կերթային, հիմայ ետ կը-
դառնան կոր դէպ ի Վիեննա, Աւստրիա,
ու Մաճառատան։

Հանձնութիւն . 14 Օգոստոսի :

Երբէն կը հասնի կոր, որ Հանձնութիւն Թա-
ղաւորութիւն պիտի կառավարիլ Փոխար-
քայի մը ձեռքով, որ Հանձնութիւն քիւր նստի
պիտոր։ (Սորհ. Կալ. Մէլանի։)

Ագուիսիոնան . 17 Օգոստոսի :

Լմուա 10ին կը գրեն Փարէզէն, « Լուա-
ռայի Փռանալի բանակը՝ դեռ 30 հիւ մարդ-
մը կայ։ Տալու Մառէշալը խապար առած
էր, որ դաշնակից Միապետները կը փախ-
քին՝ որ աս բանակս՝ դէնք ձեռքէն վար
դնէ, նշան մը իրեն հնազանդութիւն . բայց
ինքը չուզելով աս բանիս մտիկ ընել, Մառ-
տօնալ Մառէշալին տրվեցաւ սպարապե-
տութիւն աս բանակին։ Կը յուսան որ՝ հիմայ
կարելի ըլլայ զէնքերին՝ ձեռվընուն վար
դնեն »։

Երէկ չէ մէկալ օր՝ հասաւ հոս Երրորդ
կարավանը Կէլաւն վարպետ բաներուն Փա-
րէզէն, կերթան իրենց տեղերը։ Մեծ մա-
սը ասոնց՝ պատկերք են, կերթան Սանտու-
սի՝ Պէռլինին մօտ։ (Կալ. Նէմյ. Սորհ. Մէ-
լանի։)

Գառնէլ . 17 Օգոստոսի :

Լմուա 11ին Հաստիայի զօրքը՝ տիրեր է
առջի դրանը Մէզիէն բերդին . 12ին՝ երկ-
րորդ դրանը . 13ին՝ բոլոր զօրքը ներս պիտի
մտնեն եղեր։ 30 Թօփ իրենց առապանե-
րով՝ յաղթօղներուն ձեռքը ինկեր են։

Ա Ի Ս Դ Ի Ւ Ա .

Վիեննա . 14 Օգոստոսի :

Փարէզի ետքի խապարները ամուս 3ին կը-
սեն որ, դաշնակից տերութեց պաշտօնա-
տարները՝ դաշնադրութիւն մը ըրեր են, որով
Նափօլէօն Պօնափառութիւն իրկովի Սէ Զե-
ղնէի կղզին ինկիլթէալի Թէրին պաշտ-
պանութիւն տակը, որ երաշխաւոր ըլլայ ա-
նոնց։ Աւստրիան, Մոսկովը, ու Պռուշն
ալ՝ գործակալներ պիտոր որոշեն, որ հոն
նային հոգ ունենանան, որ պահիլ դրած
դաշնադրութիւնին։ Կը հաստատեն որ՝ Փը-
ռանալի Թէրն ալ յորդորեր են, որ ինքնալ
գործակալ մը հոն խրկէ։ (Իրաւ. Աւստրի.)

16ին։

Փարէզին կը գրեն աս Արտավէպը . Գառ-
նու

նօ պաշտօնատարը, ան վայրկենին մէջ՝ որ թորական յուլիսի 24ին հրամանովը՝ պէտք էր որ փարէզէն հեռանայ, գրեց Ֆուշէին կառավարութեան մեծ պաշտօնատարին աս կարճ Լակոնական թէսքերէս.

„Մարտի 1-ը՝ հրաժարեմ եմ խալէլ.”

Գառնօ .”

Ֆուշէն ալ նոյն Լակոնական ոճով՝ իրեն պատասխան գրեց .

„Որ որ չեֆդ ինչէ՝ անիս .”

Ֆուշէ : ”

17ին :

Փարէզի՝ հին արձաններուն սրահը՝ 1814ին ունէր իր մէջը՝ (ինչպէս կըզդէ իր Յանկը,) 312 կտոր : Ասոնց մէջէն 21 հատը՝ Հռոմ եղած Գամբրիտօյի թանգարանին էր, 49 հատ Վատիկանին, 43ը Ալպանի իշխանին Գեղի պալատինը, 26 հատ Պօպէզէ իշխանին Գեղի պալատինը, ամենն ալ Հռոմայէն թաղած էին : 35 հատ Նեմօքստանէն, 3 հատ յատուկ Սրբազան Հայրապետինն է . 5 հատ Վենէտիկ Սէ Մարկոսի Գրքատանը, 3 հատ ալ Մօսկէայի Դուքսին : (Օր. Պալատէն : Սորհ . Միլ :)

ԶՎԻՑԻՐԻ.

Սահմանադրութեան . 13 Օգոստոսի :

Մատամ Օռթէնսիան՝ Արքս քիշէն է Սա վոյայի . աս խաթունը շատ թուղթ կըզդէ ու կառնէ . հիմակվան դիպածներուս վրայ անանկ մէկ համարձակ կերպով մը կըխօսի, որ իրաւ՝ զարմանք մը կուգայ լսողին . ով որ իր կարծիքը չի բռնէր իր դիմացը անկէ ան խելք ու անխոհեմ մարդ չի կայ աշխարհիս վր :

Փարէզ՝ հիմայ գործակալ մը կայ Պօպէզի անունով . ասիկայ ծախելու ետեւէ է Պօպէզի փառթէին կողմակիցներուն կալածքները, ու անոնց փոխարէն՝ ուրիշ գետին գնել Ամերիգա Միացեալ Նահանգներուն մէջ : Աս բանիս համար՝ Նէյ Մառէշալիս ալ թուղթ մը գրեց :

15ին :

Կըխօսվի կոր, Դիպլիթներուն կարգը նորէն հաստատել Զվեցերի մէջ :

Դիէէլ-ա . 14 Օգոստոսի :

Կըհաստատեն որ՝ հրաման եղեր է, թող

տվեր են Մատամ Օռթէնսիային՝ որ բնա կի յէ երկրին մէջ :

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆԻ.

Նոյեմբեր : 16 Օգոստոսի :

Անցած տարի 1814ին՝ հաշիւ ըրին Նախօրի քաղքին, ու իր շրջակայ տեղերուն ժողովրդեան, գտան ասանկ . 327, 104 հոգի . որոնց 232, 614 երկ մարդ . 172, 369 կնիկ . 2, 118 դրսեցի :

Բոլոր տարւան ծնածները՝ եղան 12,828. որոնց 6, 530 մանչ էին, 6, 299 աղջիկ, 64 երկուորեակ էիլ : Ամուս վրայ բաժնելով՝ կըլլան 1, 069, օրվան վրայ՝ շուրջ 35 : Աս տարվան ծնածները՝ 677 ով աւելի եղան քան թէ 1813ին :

Մեռածները եղան 13,963 . որոնց 7,507 երկ մարդ էին, 6, 456 կնիկ : Մեռածներուն համարանքն ալ աւելի եղան քան 1813ին 1, 135 հոգւով :

Մեռածներուն մէջ՝ դավեցան 3,913 տըղաք՝ մէկ տարեկանէն պզտիկ . ու 1,101 մեծահասակ, 65 տարեկանէն ինչվան 70 :

Մեծ մասը մեռածներուն՝ մարտի ամսուն եղա : Ամուս վրայ բաժնելով՝ շուրջ 1,087 հոգի կըլլան, օրվան վրայ՝ 36 :

Մեռան 17 հոգի՝ 100 տարեկն վեր, ասոնց մէկը միայն ունևոր էր :

Բայց բոլոր քաղքին ժողովրդեան հաշիւը դտնելու համար՝ պէտք է հետը սեպել 77,624 հոգի ալ, որ տարվան մէջ կուգան քիշէր իր դաւառներէն, ու 1,294 դրսեցիներ, ու պահապան զօրքն ալ, որ հաշիւի մէջ չիմտա :

Թող զանոնք ալ, որ մօտիկ տեղերէ քաղաքը գալով, կը կրգին, անուննին չեն ու զեր ցանկը գրել տալ :

Աս ամեն բաներս դնելով, կըհետեի որ Նախօրի քաղքին մէջ՝ միշտ 400 հազար մարդէն աւելի բնակիչ կըգտվի :

ՄԵՌԵԼԱԹԻԻ.

Հռոմայէն կըզդեն օգոստոսի 17, շատ չի որ մեռա . հոս կնիկ մը անունը Մարգրիտ Փոասքիի ծնած Փոասքաթի, 115 տարւան . անանկ ուժ ու առողջութի մը ունեցած է եղեր աս հասակիս մէջ, որ շատոնց նախանձելի է եղեր : (Օրագր. Հոմայի :)

Աս գործքս՝ որ է պատմութի հիմակվան ատենիս, տասնհինիս օրը մէյմը կըտրպվի .

ԻՎԵՆԵՏԻԿ ԻՎԱՆՍ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ :

Ով որ կուզէ առնել, Ստանպօլ Զուխաճի խանին քովը Պախիճի խանութ կայ պիքը ծախօղ : Հոն իր անունը գրել տայ վճարելով մէկ անգամ քառասուն դրձ բոլոր տարվան համար : Ամեն մէկ բօսաս գալուն տասնհինիս օր անգամ մը՝ ան խանութը խրկէ իր մարդը, առանց բան մը վճարելու կառնէ :